

Hoogleraar Jacob Pekelder Universiteit Munster Over de Nederlandse herdenkingscultuur

Tijdens de viering van de “Dag van de Vrijheid” in Coesfeld op 7 mei 2022 prees hoogleraar Jacco Pekelder het initiatief van de stad Coesfeld om in navolging van de Nederlandse traditie elk jaar één dag in het teken te zetten van de vrijheid. En om die vrijheid te vieren met toespraken, rockbands, koren en fanfares. “Het is goed te beseffen hoe uniek en bijzonder het intensieve, grensoverschrijdende samenleven en samenwerken van Nederlanders en Duitsers eigenlijk is,” zo zei Pekelder, die in een lange en indrukwekkende rede eraan herinnerde, dat sinds de jaren vijftig politici en geëngageerde burgers begonnen zijn de banden te herstellen die door oorlog, bezetting en moord waren verbroken. Jacco Pekelder is hoofd van het Centrum voor Nederland-Studies van de Universiteit van Münster.

Decennialang heeft de herinnering aan de verschrikkingen van de oorlog, de ontmoeting tussen burgers aan beide zijden van de grens belemmerd. Het duurde ook in Bilthoven tot in de jaren tachtig voordat de aan de Europese Beweging ontsproten jumelagegedachte werd omarmd en De Bilt een verbond sloot met Coesfeld. Aan West-Duitse zijde drong het besef maar langzaam door, dat ondanks de gevoelens van nederlaag, overrompeling, machteloosheid en schande, er stappen werden gezet naar een nieuwe vrijheidsliefde en een pluralistische democratie. Ook in Coesfeld duurde het decennia alvorens de weg naar de stedenband met een Nederlandse stad werd ingeslagen. En zo heeft het tot het derde decennium van deze eeuw geduurd alvorens Coesfeld het aandurfde uiting te geven aan de vrijheidsgedachte door middel van een “Vrijheidsdag,” waarop de vrijheid wordt gevierd als resultaat van waakzaamheid tegen schrikwekkende ideologieën, die - zo blijkt uit de oorlog in de Oekraïne – elke dag weer kunnen opdoemen. Op de ruïnes van Duitsland moest een nieuwe open samenleving worden gebouwd die in Europa kon worden geïntegreerd.

Pekelder sprak indringend over de Nederlandse herdenkingscultuur van een dodenherdenking op 4 mei, waarop gerouwd wordt en Bevrijdingsdag op 5 mei, waarop gevierd wordt. Een traditie waarin rouw wordt gevolgd door verlossing. “Een traditie ontstond – aldus Pekelder - waarin het nadenken over de redenen waarom men zich moet vastklampen aan de vrijheid voorafgaat aan de viering ervan.” De Vrijheidsdag die in Coesfeld dit jaar voor het eerst is gevierd draait om de vraag: “Wat betekent vrijheid vandaag?” En daarop zijn vele antwoorden te geven, waarover Pekelder uitweidde, die veelal draaien om thema’s zoals vrijheid van meningsuiting, de rechtstaat, overheidsmaatregelen, de omgang met pandemieën. Maar de bizarre werkelijkheid van de oorlog in de Oekraïne doet veel debatten overkomen als losgezongen van de werkelijkheid. Deze maakt de reflectie op vrijheid vele malen serieuzer. Degenen die klagen over het politieke kartel in Berlijn, Düsseldorf of Den Haag kunnen zich afvragen of ze liever de Moskouse klik rond Poetin als stuurlui van de samenleving zouden zien. Degenen zich als tegenstander van de staat beschouwden, omdat ze op internet te keer gingen tegen coronamaatregelen of zelfs de Bundestag in het Rijksdaggebouw bestormden, mogen zich

nu achter de oren krabben bij de foto's van ongewapende demonstranten in Kherson, die de confrontatie met Russische tanks aangingen. We leren opnieuw de instellingen te waarderen die onze democratie in stand houden en onze rechtsstaat beschermen.